

PROVINCIE
FLEVOLAND

Uitvoeringsprogramma 2023-2030

Schone Lucht Akkoord

Schone lucht maken we samen

Inhoud

1. Inleiding	3	Bijlage 1: Uitvoeringsprogramma SLA 2023-2030 Flevoland	21
2. Doelen en ambities van het Schone Lucht Akkoord	4	1. Themagebied Mobiliteit	22
2.1 Urgentie, doel en aanpak	5	2. Themagroep Mobiele werktuigen	23
3. De luchtkwaliteit in Nederland	7	3. Themagroep Industrie	24
3.1 Fijnstof	8	4. Themagroep Woningen en Houtstook	25
3.2 Dalende trend sinds 1990	10	5. Themagroep Binnenvaart en Havens	26
3.3 Maatregelen bij de bron	11	6. Themagroep Landbouw	27
4. Waarom Flevoland deelneemt aan het SLA	13	7. Themagroep Inwoners en participatie	28
5. Uitvoeringsprogramma SLA Flevoland 2023-2030	15	8. Themagroep Algemene bepalingen	29
6. Programmacoördinatie	16	9. Themagroep Internationaal luchtbeleid	30
6.1 Coördinatie van de uitvoering	16	10. Aanvullend maatregelenpakket Flevoland	31
6.2 Monitoring en evaluatie	17	Bijlage 2: Actielijst uitvoering	33
6.3 Rapportage en herijking	17		
7. Speerpunten voor 2023-2024	18		

1. Inleiding

Door wetenschappelijk onderzoek, onder anderen door het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu), is komen vast te staan dat mensen korter leven door de gevolgen van luchtvervuiling. Dat noemen we levensduurverkorting. In 2016 leefden mensen in Nederland door die luchtvervuiling gemiddeld negen maanden korter dan normaal.

Om ervoor te zorgen dat de levensduurverkorting in 2030 nog maar de helft is van die in 2016, heeft de regering op 13 januari 2020 samen met 35 gemeenten en 9 provincies - waaronder Flevoland - het Schone Lucht Akkoord (SLA) gesloten. Inmiddels hebben alle 12 provincies en 90 van de overige 345 gemeenten zich ook bij het SLA aangesloten.

In het SLA is afgesproken dat alle deelnemers, op hun eigen bestuurlijke niveau, extra maatregelen nemen om de gezondheidsschade door luchtvervuiling verder te verminderen. Naast de maatregelen die de rijksoverheid zelf neemt, zijn er ongeveer 40 vaste maatregelen voor provincies en gemeenten bedacht.

Het RIVM heeft voor het SLA een model ontwikkeld waarmee je kunt uitrekenen wat het effect is van de maatregelen die het rijk, de provincies en de gemeenten nemen om de luchtkwaliteit te verbeteren. Per woonadres wordt uitgerekend wat het gezondheidseffect is van minder fijnstof (PM₁₀, PM_{2,5})¹ en stikstofdioxide (NO₂) in de lucht die mensen inademen. De bedoeling is dat die gegevens jaarlijks per provincie, gemeente, wijk of buurt in kaart worden gebracht.

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) heeft eind 2022 aan alle deelnemers gevraagd om vóór 1 maart 2023 hun eerste of actuele versie van het zogeheten uitvoeringsprogramma in te dienen, zodat het RIVM de gezondheidsrapportage over 2022 met de meest uitgebreide en recente informatie kan opstellen. Voor u ligt het eerste uitvoeringsprogramma Schone Lucht Akkoord van de provincie Flevoland.

In dit uitvoeringsprogramma noemen we zeven 'eigen' maatregelen, die we naast de vaste maatregelen gaan uitvoeren, en zeven speerpunten, waarop we ons de

komende twee jaar speciaal gaan richten (2023-2024). In 2025 zullen we kijken of er aanpassingen aan het programma nodig zijn.

Elk jaar doen we verslag van de stand van zaken rond het uitvoeringsprogramma aan het provinciaal bestuur, de Flevolandse samenleving en het ministerie. Op deze plaats presenteren we een publieksvriendelijke versie van dat verslag aan al onze inwoners en andere belangengroepen in Flevoland. Wij hebben op onze website ook een dossierpagina Schone Lucht ingericht. Via die pagina nodigen we iedereen uit om actief met ons in gesprek te gaan. Want schone lucht maken we samen.

¹ PM (Particulate Matter) 2,5 en 10 zijn de stofdeeltjes met een korrelgrootte van respectievelijk 2,5 en 10 micrometer. UFP: ultra fijnstof, zijn de fracties met een grootte vanaf 0,1 micrometer en kleiner.

2. Doelen en ambities van het Schone Lucht Akkoord

In het Schone Lucht Akkoord hebben de deelnemers met elkaar afgesproken in 2030 vier ambities en doelen te bereiken. Dat moet mogelijk zijn als alle deelnemers een set van 40 standaard maatregelen uitvoeren. Daarnaast kunnen deelnemers ook eigen maatregelen voorstellen en uitvoeren. Ook die maatregelen worden meegenomen in het gezondheidsmodel van het RIVM, en 'tellen mee' bij het berekenen van de gezondheidswinst in 2030.

Het gaat om de volgende vier ambities en doelen:

1. *Alle deelnemende partijen streven naar een blijvende verbetering van de luchtkwaliteit en gezondheidswinst voor iedereen in Nederland. Daarbij wordt toegewerkt naar het halen - in 2030 - van de advieswaarden van de wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voor stikstofdioxide en fijnstof uit 2005.*

Met het SLA werkt Nederland toe naar de WHO-advieswaarden van 2005: 10 µg/m³ voor PM_{2.5}; 20 µg/m³ voor PM₁₀ en 20 µg/m³ voor NO₂. De WHO baseert deze advieswaarden op wetenschappelijk onderzoek naar de effecten van luchtvervuiling op de gezondheid van mensen.

Deze WHO advieswaarden waren in 2005 al 40-50% lager dan de huidige wettelijke grenswaarden in Nederland. Toch zijn ze in 2021 verder aangescherpt (tot 5 µg/m³ voor PM_{2.5}; 15 µg/m³ voor PM₁₀; 10 µg/m³ voor NO₂). In de nieuwe advieswaarden zijn de meest recente onderzoeken naar de effecten van luchtvervuiling op de gezondheid meegenomen.

Zowel de WHO-advieswaarden van 2021, als die van 2005, zijn niet wettelijk verplicht. Er is ook nog niet besloten of de nieuwste advieswaarden de basis gaan vormen voor het SLA in de komende jaren. Bij het nemen van dat besluit zal zeker in overweging worden genomen wat de gevolgen zijn voor de inzet van mensen en geld bij provincies en gemeenten.

2. *Partijen willen - ten opzichte van 2016 - landelijk in 2030 gemiddeld minimaal 50% gezondheidswinst behalen op de negatieve gezondheidseffecten door luchtverontreiniging die in Nederland ontstaat.*

Dit is een landelijke doelstelling. Als de berekeningen uitwijzen dat deze doelstelling in 2030 niet zal worden gehaald, kunnen de deelnemers afspreken dat er aanvullende maatregelen moeten worden genomen. In principe kan het SLA tussentijds met instemming van alle aangesloten deelnemers worden gewijzigd.

3. *Partijen willen proberen de uitstoot van stikstofdioxide en fijnstof naar de lucht, die is veroorzaakt door de sector (weg)verkeer (inclusief mobiele werktuigen, landbouw, scheepvaart, industrie en huishoudens) steeds verder terug te dringen.*

Er zijn natuurlijk veel stoffen die onze lucht vervuilen, maar het SLA beperkt zich tot stikstofdioxide en fijnstof.

Het is de bedoeling van het SLA om de uitstoot van deze stoffen te laten dalen in de sectoren wegverkeer, landbouw, industrie, huishoudens, scheepvaart en mobiele werktuigen. Voor een aantal sectoren zijn landelijke streefdoelen van kracht. Op basis van de Omgevingswet kunnen bijvoorbeeld aan de Industrie en Landbouw hogere emissie-eisen worden gesteld bij het verlenen van vergunningen.

4. *Partijen erkennen dat iedereen verantwoordelijk is voor zijn eigen bijdrage aan het bereiken van de doelstellingen, en dat partijen gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van het akkoord.*

Deelname aan het SLA is vrijwillig maar niet vrijblijvend. Van deelnemers wordt verwacht dat ze personen in hun organisatie vrijmaken of aanstellen om op z'n minst de vaste maatregelen uit het akkoord uit te voeren.

2.1 Urgentie, doel en aanpak

De urgentie voor het SLA wordt gevonden in de gemiddelde levensduurverkorting van 9 maanden en 11.000 sterfgevallen per jaar als gevolg van het inademen van verontreinigde lucht per jaar in 2016

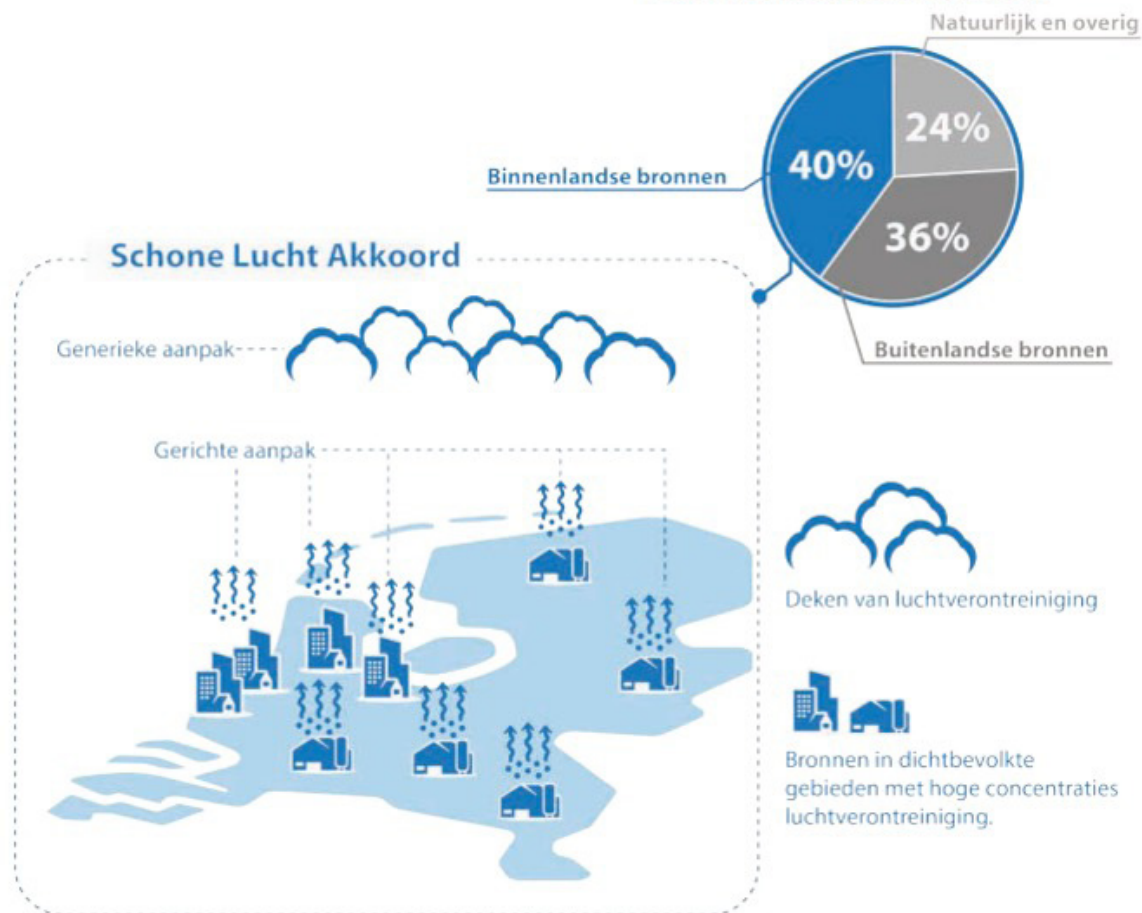
Het doel van het SLA is deze cijfers te halveren in het jaar 2030. Berekend is dat de vermindering van de ziektelast de maatschappij een kostenbesparing oplevert van 3 tot 6 miljard per jaar.

De aanpak die het SLA kiest om dit doel te bereiken is zich te richten op de binnenlandse bronnen, die samen voor 40% bijdragen aan de luchtvervuiling in Nederland. Gekozen is voor algemene maatregelen die zich richten op verminderen van de deken van luchtverontreiniging die boven Nederland hangt. En op specifieke maatregelen in dichtbevolkte gebieden met hoge concentraties aan luchtverontreinigende stoffen. (Bron: [website Schone Lucht Akkoord](#)).

Figuur 1a: Urgentie en doel van het SLA

HERKOMST GEZONDHEIDSEFFECTEN
LUCHTVERONTREINIGING IN NEDERLAND 2016

Figuur 1b: Het Schone Lucht Akkoord bevat algemene en specifieke maatregelen. De algemene maatregelen pakken (de deken van) luchtverontreiniging boven heel Nederland aan. De specifieke maatregelen richten zich op dichtbevolkte locaties met hoge concentraties luchtverontreiniging, waar de te bereiken gezondheidswinst het grootst is. Een vermindering van de deken van vieze lucht levert gezondheidswinst op voor heel Nederland. In de gebieden met de hoogste concentraties kan de gezondheidswinst het grootst zijn.

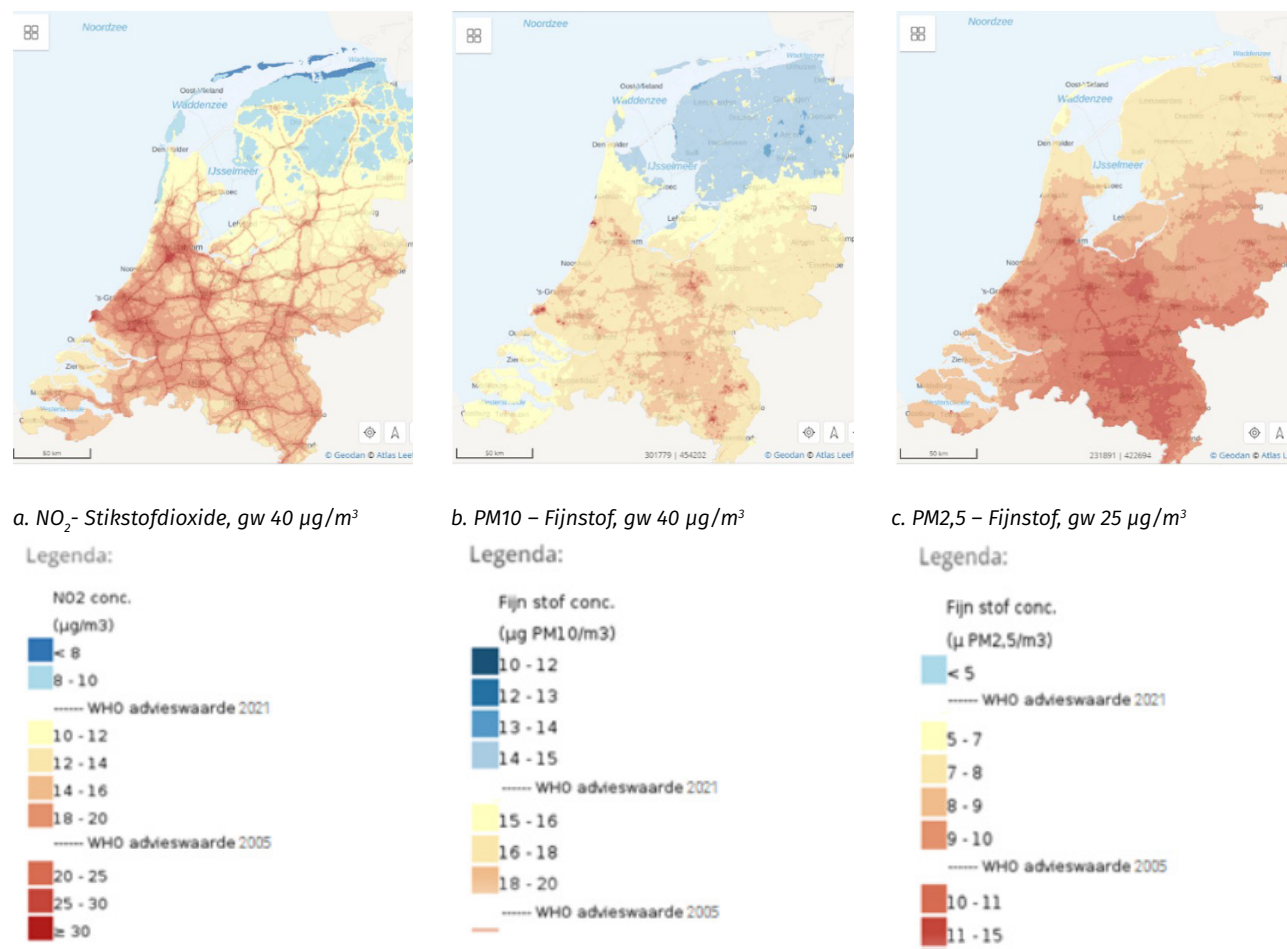
3. De luchtkwaliteit in Nederland

De huidige wetten en regels voor luchtkwaliteit verplichten de overheid op elk niveau bij het afgeven van vergunningen aan bedrijven en bij de aanleg van wegen, rekening te houden met de vastgestelde grens- en richtwaarden van stikstofdioxide en fijnstof.

Via een landelijk meetsysteem worden de gemiddelde concentraties van deze stoffen in de lucht landelijk en per regio bijgehouden. Uit die landelijke monitor komt naar voren dat de luchtkwaliteit in Flevoland ruimschoots aan de wettelijke normen voldoet. Op een schaal van goed-beter-slecht, scoort Flevoland 'beter'.

Onderstaande kaartbeelden in figuur 2 tonen voor 2020 de gemiddelde luchtconcentraties van fijnstof (fracties van 2,5 en 10 micrometer) en stikstofdioxide in onze provincie. Te zien is, dat de concentratie van alle drie luchtverontreinigende stoffen overal in Flevoland ruim aan de wettelijke norm en de WHO-advieswaarde van 2005 voldoet.

De gemiddelde concentratie voor de fijnstoffractie PM10 ligt in de Noordoostpolder ook nog eens onder de WHO-advieswaarden van 2021.

Figuur 2: Luchtkwaliteit in Nederland (bron: Atlas voor de Leefomgeving)

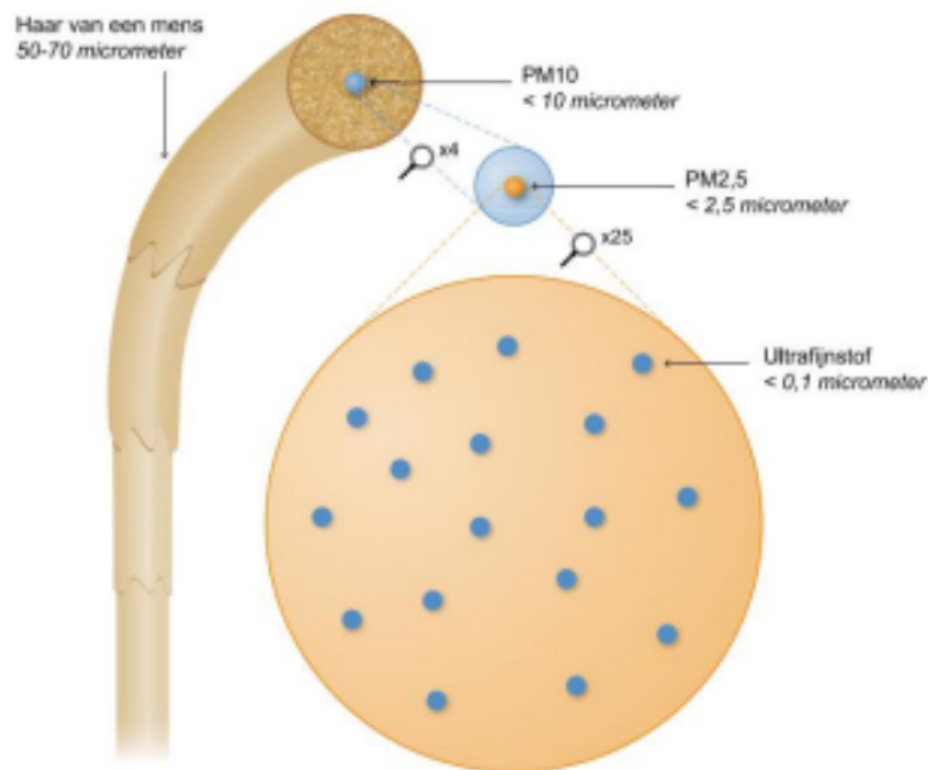
De luchtkwaliteit in Nederland verschilt van plek tot plek en van moment tot moment. Bronnen in de directe omgeving hebben meer invloed op de luchtkwaliteit dan bronnen ver weg. De belangrijkste bronnen in Nederland voor luchtverontreiniging zijn het wegverkeer, veehouderijen, industrie en mobiele werktuigen. In woonbuurten wordt de lucht vooral verontreinigd door houtstook van particulieren (hout- en pelletkachels, open haarden, vuurkorven en vreugdevuren).

3.1 Fijnstof

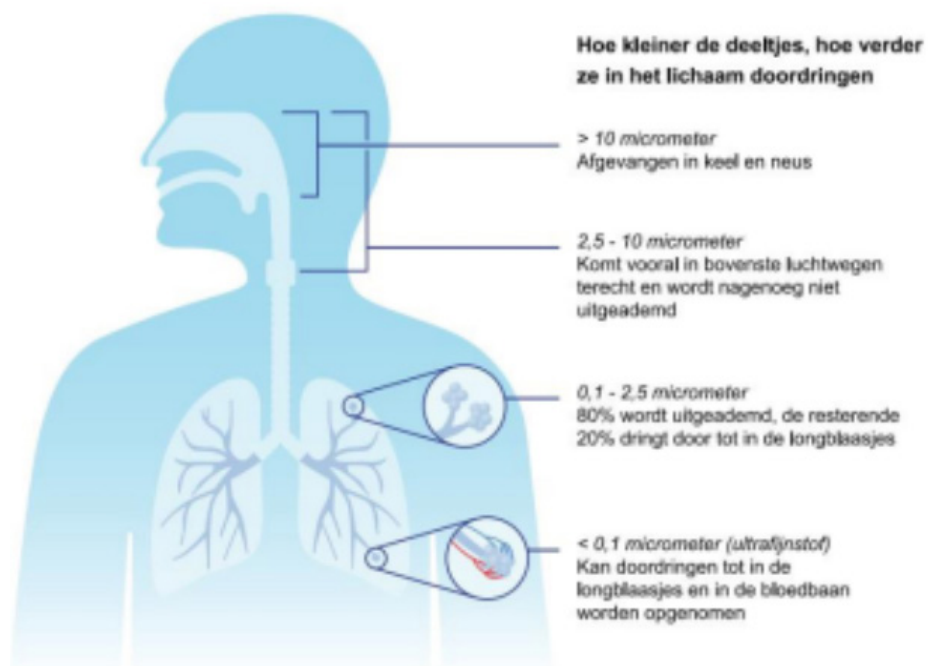
Vaste luchtverontreinigende deeltjes bestaan uit grof stof en fijnstof. Grof stof is met het blote oog waarneembaar, bijvoorbeeld in de vorm van Saharazand op je auto.

Fijnstof is een verzamelnaam voor verontreinigde deeltjes die niet met het blote oog als zodanig waarneembaar zijn.

Fijnstof heb je in verschillende korrelgroottes: PM10 (fijnstof) heeft een diameter die kleiner is dan 10 micrometer (μm); PM2,5 (fijnstof) heeft een grootte tussen 2,5 en 10 μm en, ultrafijn stof (UFP: ultrafine particles) heeft een diameter van 0,1 μm en kleiner. Roetdeeltjes die worden ingedeeld in kleur (zwart) en chemische samenstelling (koolstofdeeltjes) zijn kleiner dan 0,3 μm .

Figuur 3a: De verhouding in grootte van verschillende vormen van deeltjes-vormige luchtverontreiniging in verhouding tot een menselijke haar. Een menselijke haar heeft een diameter van 50-70 micrometer. Er kunnen 5-7 deeltjes van 10 micrometer op een diameter van een haar; Er kunnen 4 deeltjes van 2,5 micrometer in een PM10 deeltje en er kunnen 25 Ultra Fijnstof deeltjes van 0,1 micrometer in een PM2,5 deeltje.

Figuur 3b: Hoe kleiner de deeltjes, des te verder ze in het lichaam doordringen.

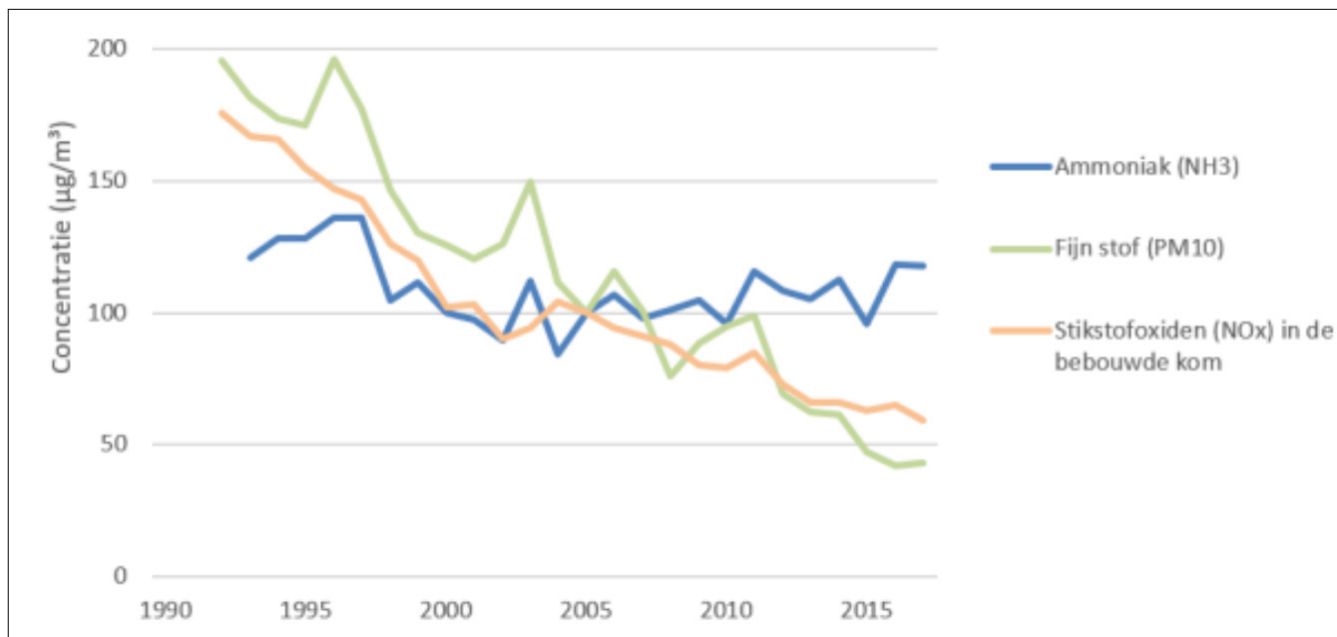
De fijnstofdeeltjes van PM_{2,5} en kleiner staan de afgelopen jaren in de belangstelling, omdat ze tot diep in de longen doordringen en een grote bijdrage leveren aan het ontstaan van luchtwegziektes zoals astma.

Sommige uitgestoten luchtverontreinigende stoffen reageren met elkaar in de lucht en vormen andere schadelijke stoffen. Zo reageert het gasvormige stikstofdioxide uit het verkeer met water in de lucht, en ontstaat salpeterzuur. Salpeterzuur slaat neer als

Figuur 4: Stikstofdioxide uit verkeer en ammoniak uit de veehouderij vormen ultrafijn stof (bron: rapport GGD Twente, 2022, p. 11)

zure regen. Salpeterzuur reageert ook met ammoniak uit - onder meer - veehouderijstallen en vormt zo ammoniumnitraat. Deze stof gedraagt zich als ultrafijnstof, en staat ook wel bekend als secundair fijnstof. Zie figuur 4.

Figuur 5: Ontwikkeling concentraties ammoniak, fijnstof (PM₁₀) en NO_x. (NO_x: concentraties in de bebouwde kom) 1990-2017.

(Bron: Compendium voor de leefomgeving/RIVM)

3.2 Dalende trend sinds 1990

Sinds 1990 is de gemiddelde luchtkwaliteit in Nederland verbeterd door landelijke en Europese wetten en regels. Onderzoekers hebben berekend dat Nederlanders door de maatregelen die tussen 1980 en 2015 zijn genomen ongeveer zes jaar langer leven². Het RIVM denkt dat met aanvullende maatregelen het aantal mensen dat ziek wordt door luchtverontreiniging - dat in sommige regio's nog steeds te hoog is - verder omlaag kan.

In figuur 5 is te zien dat de concentraties stikstofoxiden (NO_x, in dit geval alleen gemeten in de bebouwde kom) en fijnstof (PM₁₀) de afgelopen decennia zijn afgenomen. De concentratie ammoniak (NH₃) uit de landbouw en veehouderij is tussen 1990 en 2000 eerst gedaald en daarna vrij constant gebleven.

² Velders G.J.M., 2020, aangehaald in een rapport van GGD Twente uit 2022, p. 24.

3.3 Maatregelen bij de bron

De uitstoot van schadelijke stoffen en afvalproducten kan het best bij de bron worden aangepakt door maatregelen te nemen die het ontstaan en de uitstoot voorkomen. Zijn de luchtvervuilende componenten eenmaal uitgestoten, dan is er weinig controle over waar ze terechtkomen.

We weten dat een groot deel van de luchtvervuiling in Nederland van bronnen in het buitenland komt aangewaaid (in 2015 ongeveer 38% van de totale PM10-concentratie, 60% van PM2,5 en 37% van NO₂). Natuurlijke bronnen (onder meer zeezout en de bodem) zorgden in 2015 voor ongeveer 33% van de totale PM10-concentratie, en 6% van de PM2,5-concentratie (zie [website RIVM](#)).

Het omgekeerde is ook waar: Nederlandse bronnen zorgen voor luchtvervuiling in het buitenland.

Ook goed om te onthouden: maatregelen in Nederland hebben weinig effect op de concentraties in de lucht als niet tegelijkertijd ook de buitenlandse bronnen minder vervuiling uitstoten. Er is een ingewikkelde wisselwerking, waarbij het weer en de temperatuur en luchtvochtigheid van de lucht een rol spelen.

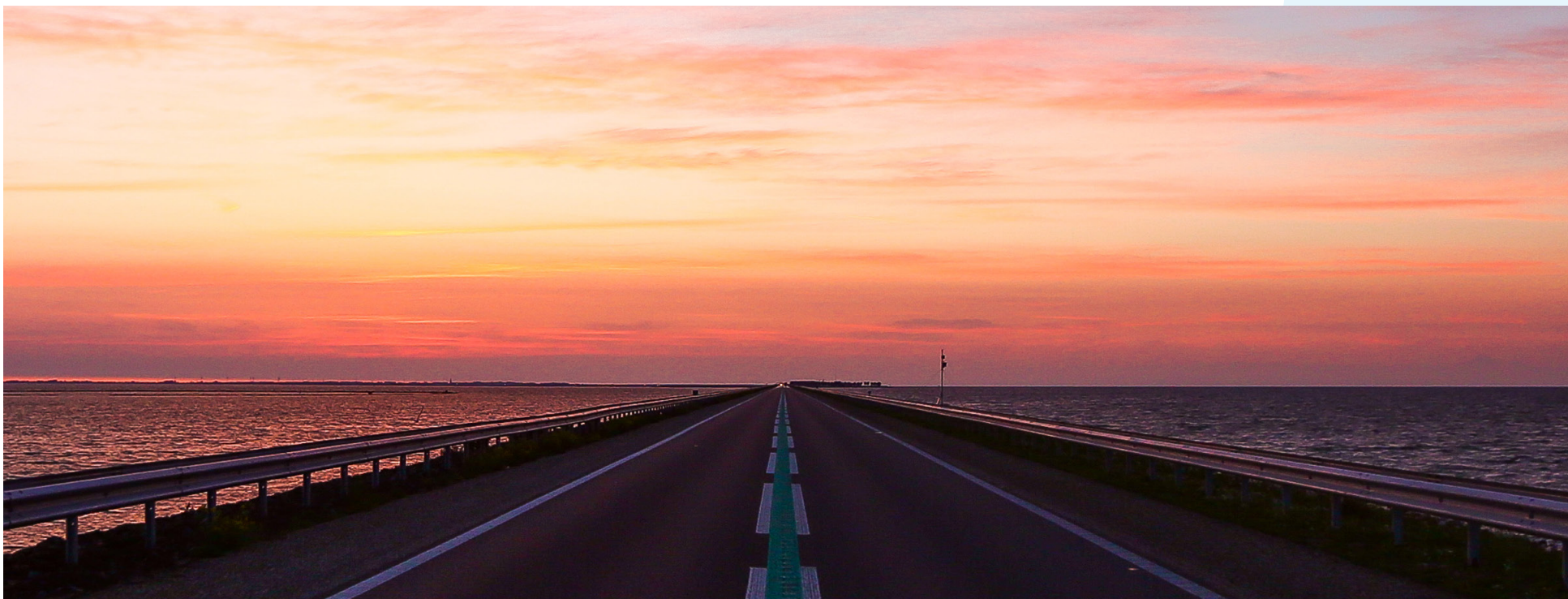
Het effect van maatregelen in Nederland en in het buitenland op de concentraties vervuilende stoffen in de lucht wordt daarom met behulp van modelberekeningen bepaald.

De huidige wettelijke normen voor luchtkwaliteit, die deels ook grenzen stellen aan de uitstoot bij de bron, zijn gebaseerd op Europese regelgeving (2004/107/EC en 2008/50/EC). De Europese unie wil deze regels verder aanscherpen, omdat nader onderzoek uitwijst dat de techniek inmiddels in staat is de uitstoot verder te verminderen. Op deze manier kan nog meer gezondheidswinst worden behaald.

In het kader van de European Green Deal heeft de Europese Commissie op 26 oktober 2022 aangekondigd de WHO-2021 advieswaarden tot norm (en doel) te willen verheffen voor 2050. De WHO-2005 advieswaarden gaan dan gelden als tussendoel voor 2030.

In de tabel hieronder staan de huidige wettelijke normen en de WHO-advieswaarden overzichtelijk naast elkaar.

Stofcategorie luchtkwaliteit	Jaargemiddelde grenswaarden	WHO-2005 advieswaarden	WHO-2021 advieswaarden	EU-tussendoel 2030	EU-einddoel 2050
PM 2,5 fijnstof	25 µg/m ³	10 µg/m ³	5 µg/m ³	10 µg/m ³	5 µg/m ³
PM 10 fijnstof	40 µg/m ³	20 µg/m ³	15 µg/m ³	20 µg/m ³	15 µg/m ³
NO ₂ stikstofdioxide	40 µg/m ³	20 µg/m ³	10 µg/m ³	20 µg/m ³	10 µg/m ³

Op 12 november 2022 is een ander voorstel bij het Europees Parlement ingediend om de bestaande type-goedkeuring-verordeningen voor motorvoertuigen aan te scherpen³. De aangescherpte emissie-eisen voor personen- en bestelauto's zouden al op 1 juli 2025 moeten ingaan. Voor zwaar vrachtverkeer en bussen wordt dat op 1 juli 2027. En in 2035 zouden alle

nieuwe motorvoertuigen geen uitstoot uit de uitlaat meer mogen hebben.

Nu al aangenomen, is het Europese Fit-for-55-pakket⁴. Dit plan is bedoeld om de CO₂-uitstoot terug te brengen naar 55 procent van het niveau van 1990. Daarin is onder meer opgenomen dat er met ingang van 2035 een verbod

gaat gelden op de verkoop van nieuwe motorvoertuigen die rijden op fossiele brandstoffen (benzine, diesel, LPG).

De Europese Commissie wil met al deze wijzigingen bereiken dat de concentraties schadelijke stoffen in de lucht in 2050 gelijk zijn aan de achtergrondwaarden. Dit is de zogenaamde Nullijn-strategie.

³ Euro 6 voor lichte voertuigen: personen- en bestelauto's, en Euro VI voor zware bedrijfsvoertuigen. Zie: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0586&qid=1670836898822>

⁴ "Fit for 55" - Het EU-plan voor een groene transitie - Consilium (europa.eu)

4. Waarom Flevoland deelneemt aan het SLA

De provincie Flevoland doet om de volgende vier redenen mee aan het Schone Lucht Akkoord:

1. *De provincie heeft vanuit het taakveld Milieu de zorg voor de publieke gezondheid*

Als gevolg van de slechte luchtkwaliteit leven Nederlanders, ondanks alle verbeteringen, gemiddeld 9 maanden korter dan wanneer de lucht schoon zou zijn. Elk jaar overlijden ongeveer 11.000 mensen vroegtijdig als gevolg van blootstelling aan luchtverontreiniging. Provincies en gemeenten hebben samen een verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het milieu, waaronder schone lucht.

2. *De lucht in Flevoland is schoon en dat moet zo blijven*

De lucht in Flevoland voldoet aan de wettelijke normen en aan de advieswaarden van de WHO uit 2005. Maar Flevoland gaat het komende jaar wel groeien en de provincie en de gemeenten willen ervoor zorgen dat die groei niet ten koste gaat van de luchtkwaliteit.

3. *Uitzoeken welke maatregelen de lokale luchtkwaliteit (kunnen) verbeteren*

Er liggen voorstellen bij het Europees Parlement om de wet- en regelgeving voor luchtkwaliteit in Europa aan te scherpen en meer in lijn te brengen met de WHO-advieswaarden van 2021.

Door als overheden gezamenlijk de maatregelen van het SLA uit te voeren, komen we te weten welke maatregelen en instrumenten het meest effectief zijn voor de verbetering van de lokale luchtkwaliteit, en wat de uitvoering betekent voor inzet van mensen en middelen.

4. *Het beleidsthema luchtkwaliteit overlapt met verschillende actuele provinciale dossiers*

Het thema luchtkwaliteit in het SLA heeft raakvlakken met andere actuele beleidsthema's van de provincie. De provincie wil die samenhang (integraliteit) duidelijker naar voren laten komen. Hieronder lees je de belangrijkste verbanden tussen beleidsthema's.

• Verkeer en vervoer & Mobiele werktuigen

Bij het gebruik van fossiele brandstoffen in wegverkeer, vliegverkeer, scheepvaart en bij mobiele werktuigen (onder meer compressoren en aggregaten) komen naast kooldioxide en koolmonoxide ook stikstofdioxide, roetdeeltjes en fijnstof vrij. Elektrisch vervoer en gebruik van biobrandstoffen kunnen oplossingen zijn om de uitstoot in deze sectoren te helpen verlagen.

• Industrie

Industriële processen die gebruik maken van fossiele brandstoffen stoten dezelfde luchtverontreinigende deeltjes uit als de sector verkeer en vervoer. In het SLA belooft de provincie dat ze emissie-eisen die zijn gebaseerd op de Best Beschikbare Technieken, in de omgevingsvergunningen opneemt. Op 22 augustus 2022 zijn daarnaast de regels voor de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen door de industrie in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) gewijzigd⁵. Deze aangepaste wetgeving treedt tegelijk met de nieuwe Omgevingswet in werking.

⁵ Staatsblad 2022, 320 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl)

- Landbouw & Natuur

De landbouw levert (onder anderen via ammoniakuitstoot) een belangrijke bijdrage aan de totale stikstofemissie. Stikstof komt vrij uit mestopslag (melkvee- en varkenshouderij), en bij het bemesten van het land met gier uit de stallen. Ammoniak reageert in de lucht met stikstofoxiden en vormt fijnstofdeeltjes. De stikstofoxiden slaan neer in de vorm van nitraten die ervoor zorgen dat er te veel stikstof in het oppervlaktewater en de bodem komt ('vermesting'). In natuurgebieden met stikstofgevoelige vegetatietypen is dit een probleem. Te veel stikstofbemesting in de landbouw leidt tot verhoogde emissies van lachgas (N_2O), een 300 keer sterker broeikasgas dan koolstofdioxide. De pluimveehouderij (onder meer kippenstallen) levert ook een bijdrage aan de uitstoot van fijnstof.

- Bodembeheer

Schrale Nederlandse bodems zijn onvoldoende in staat stikstof te binden, omdat het aandeel stikstofbindende bacteriën en schimmels in de loop der jaren is afgenomen. Versterken van de bodembiodiversiteit (43% van alle planten en dieren groeit en leeft in de grond: van schimmels en bacteriën tot regenwormen en aaltjes) wordt gezien als een van de oplossingen om beter en langer stikstof vast te houden in de bodem. Bijkomend

voordeel is dat er minder bemest hoeft te worden.

Een benadering waarbij de bodem, de bodembiodiversiteit en de stikstofkringloop onderdeel zijn van het bodemsysteem, is een belangrijk uitgangspunt in de Biologische en Kringlooplandbouw.

- Scheepvaart

De (inter)nationale binnenvaart is een belangrijke bron van ultrafijnstof en door de gebruikte fossiele scheepsbrandstoffen stoot de scheepvaart zelfs meer NO_x uit dan het wegtransport⁶. Daarnaast komen ook voor het milieu en de volksgezondheid schadelijke stoffen vrij bij ontgassen van de tanks van (binnenvaart)schepen.

De Provincie Flevoland is trekker van een initiatief om een einde maken aan het ongecontroleerd ontgassen door binnenvaartschepen, te beginnen op het traject Amsterdam-Lelystad-Groningen, en uiteindelijk op alle rijks- en provinciale wateren.

Het RIVM doet onderzoek naar de milieu- en gezondheidseffecten van de stoffen die vrijkomen bij ongecontroleerd ontgassen.

- Energietransitie

De energietransitie heeft als doel: het verminderen van het gebruik van fossiele brandstoffen (aardgas, benzine,

kerosine, diesel en LPG) door het gebruik van elektrische voertuigen, systemen en apparaten, en het gebruik van biogassen en waterstof. Daarnaast wil Flevoland geen biomassa-stook meer toestaan voor de opwekking van warmte, en houtstook (in haarden, kachels) ontmoedigen. Als dit lukt, zal de uitstoot van fijnstof en stikstofoxiden verder afnemen.

- Sociale en duurzame ontwikkeling⁷

Werken aan goede luchtkwaliteit raakt aan een aantal van de sociale ontwikkelingsdoelen (SOD) van de Verenigde Naties: (4) Onderwijs jezelf en anderen over sociale aandachtspunten, en (6) Laat je stem horen en doe mee.

Werken aan goede luchtkwaliteit raakt ook aan een aantal van de duurzame ontwikkelingsdoelen (DOD) van de Verenigde Naties: (3) Waarborg gezondheid en promoot welzijn voor alle doelgroepen in alle leeftijdsgroepen, en (11) Maak steden en nederzettingen inclusief, veilig, weerbaar en duurzaam.

Deze ontwikkelingsdoelen zijn erop gericht inwoners meer eigenaar van hun leefomgeving te maken en mee laten denken en beslissen over een sociale en duurzame samenleving via educatie, participatie en inclusiviteit.

⁶ Onderzoek TNO, april 2021, in opdracht van de brancheorganisatie Topsector Logistiek

⁷ Social Development Goals: Sociale ontwikkelingsdoelen. Sustainable Development Goals: Duurzame ontwikkelingsdoelen

5. Uitvoeringsprogramma SLA Flevoland 2023-2030

Het Flevolands uitvoeringsprogramma SLA 2023 bestaat uit:

- 10 Themagroepen: beleidsgebieden waar luchtkwaliteit een aandachtspunt is;
- 26 Vaste Maatregelen⁸: Voor de uitvoering zijn binnen de organisatie arbeidsuren vrijgemaakt;
- 7 Aanvullende Maatregelen: Eigen ambities en projecten, die we voor Flevoland belangrijk vinden. Hiervoor maken we zoveel mogelijk gebruik van cofinanciering, onder andere via de SLA-subsidieregeling⁹ (maximaal 50% van de projectbegroting).

De provincie heeft zich al op 13 januari 2020 aangemeld voor het Schone Lucht Akkoord, maar was er door omstandigheden nog niet aan toegekomen het uitvoeringsprogramma op te stellen.

Wat hebben we in de tussentijd gedaan?

We zijn eerst gaan onderzoeken in hoeverre we de vaste maatregelen al uitvoeren. Hieruit kwam naar voren dat

een deel van de vaste maatregelen al onderdeel is van de gewone provinciale taken.

Daarnaast hebben we een aantal inspirerende aanvullende maatregelen voorbereid, opgestart of al uitgevoerd:

- Op 30 mei 2022 heeft de provincie in samenwerking met de gemeente Almere het 3^e SLA-congres over luchtkwaliteit georganiseerd op de Floriade '22.
- Binnen het dossier Talent Kleurt Flevoland hebben scholieren en studenten metingen gedaan aan de lokale luchtkwaliteit. Dit scholenproject krijgt een vervolg in 2023.
- Eind 2022 is opdracht gegeven aan de Natuur- en Milieuorganisatie Flevoland (NMFF) om in 2023 Flevolandse inwoners enthousiast te maken voor het meten van de luchtkwaliteit in hun achtertuin. Ook provincie-medewerkers zullen het goede voorbeeld geven door een meetsensor bij hun woning op te hangen.
- Eind 2022 is aan de GGD-Amsterdam opdracht gegeven te starten met de voorbereidingen voor de bouw

van een tweede RIVM-Ankerstation in de provincie. Dit meetstation komt te staan in Almere en wordt onderdeel van het landelijk meetnet luchtkwaliteit van het RIVM. Dit meetstation gaat meehelpen de uitkomsten van het burgermeetnet te verifiëren. In onze provincie staat nog een ander meetstation in Biddinghuizen.

- De provincie Flevoland heeft in november 2021 het initiatief genomen om ongecontroleerd varende ontgassen van binnenvaartschepen landelijk te reguleren¹⁰.
- De provincie heeft het initiatief genomen om alle zes de Flevolandse gemeenten te betrekken bij het Schone Lucht Akkoord. In mei 2021 zijn hierover de eerste gesprekken gevoerd. Almere heeft zich in 2020 aangesloten bij het SLA; Zeewolde heeft dat in 2022 gedaan.

In Bijlage 1 is voor elk themagebied van het SLA een korte beschrijving gegeven van wat de maatregel inhoudt en hoe de uitvoering ervan ervoor staat bij de presentatie van dit eerste uitvoeringsprogramma.

⁸ Het SLA bevat ongeveer 40 vaste maatregelen. Niet allemaal zijn van toepassing op de provinciale overheid. Omdat die maatregelen niet in het uitvoeringsprogramma zijn opgenomen, verspringt de nummering van maatregelen in Bijlage 1.

⁹ Specifieke Uitkering Schone Lucht Akkoord (SpUK-SLA)

¹⁰ is het "schoonblazen" van het ruim van tankerscheperen om de resten van een afgeleverde (gasvormige) vracht te verwijderen voordat een andere vracht van een andere stof wordt geladen.

A photograph of several wind turbines in a flat, open landscape under a clear sky. The turbines are white with three blades each, and they are arranged in a line that recedes into the distance. The foreground is a dark, flat field.

6. Programmacoördinatie

SLA omvat een programma, bestaande uit diverse projecten en maatregelen. Deze worden door diverse medewerkers binnen de provinciale organisatie en door particulieren (inwoners) en instellingen (onder andere scholen, bedrijven, Natuur- en Milieuorganisatie Flevoland, GGD-Amsterdam) uitgevoerd.

6.1 Coördinatie van de uitvoering

Er is bij het Team Leefomgeving capaciteit vrijgemaakt voor de uitvoering van de taak luchtkwaliteit, inclusief de programmacoördinatie SLA.

Deze coördinatie bestaat uit (onder meer):

- Jaarlijks verslag doen over de voortgang via de reguliere beleidscyclus en via

Rijkswaterstaat. Als het nodig is, herijken van het uitvoeringsprogramma;

- Coördineren van de interne (integrale) uitvoering van de maatregelen in het SLA (onder andere via het in te stellen Werkoverleg Lucht) en het bespreken en bijhouden van de stand van zaken van de uitvoering;
- Stimuleren van regionale samenwerking luchtkwaliteit (met onder andere OGFV, ODNZKG, GGD, Flevoland-gemeenten en zo mogelijk, ook de waterschappen);
- Deelnemen aan landelijke bijeenkomsten: nieuwe inzichten opdoen, ontwikkelingen en instrumenten meenemen naar de eigen organisatie en andersom;
- Ondersteunen bij opzetten van Flevolandse projecten van derden en verkennen van co-financieringsmogelijkheden;
- Ondersteunen bij communicatie, voorlichting en de interactie met inwoners en andere belangengroepen.

6.2 Monitoring en evaluatie

Beleid uitvoeren is zicht hebben (en houden) op bereikte resultaten en eventueel bijstellen van de uitvoering.

Flevoland levert gegevens aan voor de jaarlijkse monitoring¹¹ van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Bij deze monitoring houdt men de wettelijke grenswaarden in de gaten.

Uitvoerende organisatie is het Bureau Monitoring van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Jaarlijks worden kaartbeelden opgesteld van de gemiddelde concentraties in de lucht (figuur 2).

De monitoring van het SLA wordt uitgevoerd door het RIVM en richt zich op het modelmatig berekenen van de blootstelling aan luchtverontreiniging en de gezondheidseffecten daarvan op landelijk niveau. Deze monitoring geeft minder inzicht op de specifieke Flevolandse situatie.

Via meetsensoren van inwoners, scholen en bedrijven en instellingen willen we real-time inzicht ontvangen van de lokale concentraties (en blootstelling aan) fijnstof en stikstofdioxide. Wij willen de Flevolandse gemeenschap enthousiast maken voor het ophangen van zo'n sensor.

De meetresultaten zijn in te zien op de website [Samen Meten - Dataportaal \(rivm.nl\)](https://www.rivm.nl/samen-meten).

6.3 Rapportage en herijking

Jaarlijks doen we verslag over de voortgang van de uitvoering en de bereikte resultaten. Dat doen we aan het provinciaal bestuur via de reguliere beleidscyclus, en door middel van het opsturen van updates van het Excel-indieningsformat aan Rijkswaterstaat/Leefomgeving.

Als de evaluatie daar aanleiding toe geeft, herijken we het uitvoeringsprogramma (onder meer door het veranderen van de volgorde van de uitvoering van de maatregelen).

Via een inwonersraadpleging vragen we de Flevolandse gemeenschap om ons hun mening te geven over de uitvoering van het thema luchtkwaliteit (inwonersparticipatie).

¹¹ Monitoring: het systematisch volgen van wat de gevolgen zijn van maatregelen die getroffen worden en daarover rapporteren. Op monitoring hoeft er geen oordeel of corrigerende acties te volgen.

7. Speerpunten voor 2023-2024

De uitvoering van het uitvoeringsprogramma Schone Lucht Akkoord is een dynamisch proces. Het programma presenteert de uitvoering van maatregelen op de korte termijn, gericht op het bereiken van een einddoel in de toekomst (2030 en verder). De aanscherping van Europese en landelijke wet- en regelgeving voor luchtkwaliteit zal zich de komende jaren steeds verder uitkristalliseren. Daar zullen voor decentrale overheden ongetwijfeld aanvullende en nieuwe verplichtingen uit voortkomen. Luchtkwaliteit zal dan, veel meer dan nu al het geval is, een relatie hebben met andere provinciale beleidsdossiers (vooral het thema verkeer).

In het uitvoeringsprogramma 2023-2030 wordt een prioritering voorgesteld voor de uitvoering van de maatregelen: niet alles kan nu al ter hand worden genomen. Daarnaast wordt voorgesteld om in de komende twee jaar extra aandacht te geven aan een aantal randvoorwaarden. De provincie heeft sowieso de mogelijkheid om elk jaar de volgorde van belangrijkheid opnieuw te bekijken. Voorgesteld wordt dit tweejaarlijks te doen. Basis daarvoor zullen de monitoring en evaluatie zijn die de provincie jaarlijks naar het ministerie opstuurt.

Voor 2023-2024 wil het provinciebestuur de focus leggen bij de volgende zeven ambities, waar ook de maatschappelijke doelen voor sociale en duurzame ontwikkeling in verweven zitten:

1. Samen meten aan luchtkwaliteit (scholieren en inwoners, bedrijven en instellingen)
2. Participatie
3. Regionale samenwerking
4. Communicatie, voorlichting en informatie
5. Emissie-aspecten in VTH-beleidskader¹²
6. Kansen voor SpUk subsidie benutten
7. SLA/Luchtkwaliteit in de beleidscyclus

Ad.1: Samen Meten aan luchtkwaliteit doen we in de eerste plaats met jongeren binnen het programma Talent Kleurt Flevoland. In 2022 hebben studenten van het Technasium Helen Parkhurst in Almere binnen het vak Onderzoek en Ontwerp meetonderzoeken uitgevoerd. Dit gaan we in 2023 uitbreiden door de andere technisia en scholen te interesseren voor het uitvoeren van meetonderzoek aan de luchtkwaliteit.

Doel is om jongeren te laten ervaren hoe leuk onderzoek en techniek zijn; bewustzijn te kweken over hoe zij zelf invloed kunnen hebben op de kwaliteit van de lucht die

zij inademen en hoe belangrijk dat is voor hun eigen gezondheid. Neveneffect kan zijn dat zij zich bewust worden van de schadelijkheid van roken en mogelijk leidt dit tot daadwerkelijk en versneld bereiken van een rookvrije generatie.

Ten tweede, gaan we inwoners, bedrijven en instellingen enthousiast maken voor het ophangen van een meetsensor in de tuin of op hun terrein. In kader van Het Goede Voorbeeld betrekken we ook provinciemedewerkers erbij. Op deze manier willen we een deken van burgermeetpunten leggen over Flevoland, die samen met de meetgegevens van het landelijk meetnet van het RIVM bijdragen aan het verkrijgen van nauwkeurig inzicht in de luchtkwaliteit van onze provincie.

Ad.2: Participatie (betrekken van inwoners bij wat de overheid doet) en regionale democratie gaan we vormgeven door inwoners, bedrijven en instellingen in Flevoland te vragen hun mening te geven over het uitvoeringsprogramma. Hun ideeën, commentaar en aanvullingen willen we meenemen bij de herijking in 2025. We doen dit via e-consultatie onder deskundige begeleiding.

¹² De afkorting VTH staat voor Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving

Door het uitvoeringsprogramma via e-consultatie aan de inwoners van Flevoland voor te leggen, toont het provinciebestuur een (pro-)actieve houding voor dit thema. Door in gesprek te gaan met inwoners kan het provinciale bestuur tevens laten zien dat regionale democratie en Democratie in Actie ook kan plaatsvinden bij het provinciale middenbestuur en niet alleen eens in de 4 jaar bij de Statenverkiezingen.

Ad.3: Het opstarten van de **Regionale samenwerking luchtkwaliteit/SLA** is een rol die de provincie heel goed past. Luchtkwaliteit gaat immers over grenzen heen. Met een gezamenlijke en samenhangende aanpak kan meer worden bereikt, dan wanneer elke Flevolandse gemeente een eigen programma uitvoert. Ook kunnen de vaak beperkte capaciteit en middelen efficiënter worden ingezet.

In 2022 zijn op ambtelijk en bestuurlijk niveau gesprekken gevoerd met de zes Flevolandse gemeenten en het ministerie, om te onderzoeken of een regionale aanpak van het SLA kans van slagen heeft. We pakken dit weer op en verkennen of en hoe we als provincie en

gemeenten zouden kunnen samenwerken op het gebied van verbetering van de luchtkwaliteit en de uitvoering van het SLA. We onderzoeken ook of het samenwerkingsmodel van de gemeenten in Zuidoost Brabant, waar ook gekoerst wordt op een Regionale SLA-Agenda, bij ons past.

Uitgangspunten van de samenwerking zijn de specifieke behoeften van de gemeenten (en eventueel andere regionale partners) en de toegevoegde waarde die een regionale agenda zou kunnen hebben voor wat er in onze provincie rondom dit thema speelt.

Ad.4: Goede **Communicatie, Voorlichting en Informatieverstrekking** is belangrijk om inwoners bewust te maken van de waarde van een goede luchtkwaliteit. Tijdens de coronajaren 2020-2021 is duidelijk geworden dat ventilatie belangrijk is voor een goede luchtkwaliteit in binnenruimten. De huidige energiecrisis presenteert hierin een uitdaging: hoe houd je zoveel mogelijk warmte vast en ververs je de binnenlucht toch voldoende? Maar ook: wat betekent houtstook voor de luchtkwaliteit in de directe woonomgeving?

Voor gemeenten is het soms moeilijk in actie te komen wanneer houtstook leidt tot overlast en burenruzies. Er zijn nog maar weinig juridische handvaten.

Als provincie willen we helpen door vanuit onze kant communicatie in te zetten als instrument om samenwerking met gemeenten en belangengroepen te bevorderen.

De informatie moet helder en begrijpelijk zijn, zodat iedereen die dat wil, jong en oud, kan meehelpen de luchtkwaliteit in Flevoland te verbeteren.

Hiervoor willen we in 2024 samen met de gemeenten een Strategisch Communicatieplan Schone Lucht ontwikkelen.

Ad.5: SLA-emissie-aspecten in VTH¹³-beleid. De Provincie is vorig jaar begonnen met het actualiseren van het VTH-beleid. Daarin zal aandacht worden besteed aan de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen en hoe we de vermindering daarvan kunnen meenemen bij de uitvoering van het SLA. In de landelijke SLA-Themagroep Industrie is al veel onderzocht en een bruikbaar voorbeeld ontworpen. Die inzichten en instrumenten

¹³ VTH: Vergunningverlening aan, Toezicht en Handhaving bij bedrijven

gaan we beoordelen en als ze bruikbaar zijn, nemen we ze mee in het nieuwe beleid.

Ad.6: Kansen voor SpUk subsidie. De Specifieke Uitkering Schone Lucht Akkoord (SpUk-SLA) is bedoeld om gemeenten en provincies financieel te ondersteunen bij de projecten die ze alleen of samen met anderen uitvoeren. In 2023 verkennen we de projecten waarvoor financiering uit SpUk mogelijk is.

Ad.7: SLA in de beleidscyclus. De taken voor luchtkwaliteit zijn in de provinciale programmabegroting opgenomen in de beleidsgroep Energie, Duurzaamheid en Milieu, in paragraaf 5.3: Milieu. Vanaf de programmabegroting 2024 willen we luchtkwaliteit en het SLA explicieter benoemen en daarbij naar voren laten komen hoe luchtkwaliteit ook binnen andere beleidsthema's van de provincie speelt.

Bijlage 1: Uitvoeringsprogramma SLA 2023-2030 Flevoland

In deze bijlage is voor elk themagebied van het SLA een korte beschrijving gegeven van de maatregelen en hoe de uitvoering ervoor staat bij de presentatie van dit eerste uitvoeringsprogramma. De nummering van maatregelen loopt hier en daar niet door, omdat niet alle maatregelen van toepassing zijn op de provincie.

De kolomtitel in de voorlaatste kolom duidt op het tijdvak waarin we denken de maatregel te kunnen uitvoeren. Dit kan wijzigen door heroverweging van prioriteiten bij de jaarlijkse evaluatie of 2-jaarlijkse herijking van het uitvoeringsprogramma.

De codering in de laatste kolom (SvZ: stand van zaken) heeft de volgende betekenis:

- 0: Maatregel is niet van toepassing op de indienende organisatie
- 1: Maatregel kan nog niet worden uitgevoerd
- 2: Maatregelen is een bestuurlijk en ambtelijk voornemen (uitgangspunt)
- 3: Maatregel is bestuurlijk vastgesteld en in voorbereiding uitvoering
- 4: Maatregel is in uitvoering
- 5: Maatregel is afgerond (resultaat is bereikt)
- 6: Maatregel is voortijdig stopgezet (resultaat is niet bereikt)

1. Themagebied Mobiliteit

Mobiliteit (vooral scheepstransport en wegtransport) is in Nederland verantwoordelijk voor een substantieel deel van de uitstoot van fijnstof en stikstofoxiden.

De provincie wil samen met de gemeenten onderzoeken

voor welke thema's en maatregelen er voldoende draagvlak is voor regionale samenwerking bij de uitvoering van de maatregelen in deze categorie. In het Regionaal Mobiliteitsplan (RMP) zijn diverse SLA-doelstellingen voor het thema Mobiliteit opgenomen. Die gaat Flevoland uitvoeren.

	Wat vraagt SLA van ons?	Hoe pakken we het op?	periode	SvZ
1	Gemeenten, provincies en Rijk, streven ernaar om vanaf 2021 gezondheidsdoelen op te nemen in alle relevante nieuwe verkeers- en vervoersplannen en bestaande plannen periodiek te herijken.	Gezondheid is meegenomen in het in mei 2021 vastgestelde Regionaal MobiliteitsPlan (RMP) en Flevolands Plan Mobiliteit&Ruimte. Is gewone taakuitvoering sinds 2019. Dit zal bij volgende herijking weer plaatsvinden.	2019 en verder	5
2	Gemeenten, provincies en het Rijk nemen vanaf 2021 luchtkwaliteits- en gezondheidsdoelen standaard op in aanbestedingen van voertuigen en transportdiensten. Partijen maken afspraken over de periodieke aanscherping van de eisen richting 2030. Ambitie is, om de inzet van (oudere) dieselveertuigen te beëindigen en schone alternatieven te stimuleren.	Flevoland wil de eigen voertuigen en die van contractpartners vergroenen en hanteert al de landelijke aanbestedingscriteria zoals gepubliceerd op de PIANOo-website. Voor de OFGV is het onderdeel van de eigen bedrijfsvoering om fossiele brandstofvoertuigen te vervangen voor schone(re) alternatieven. Tezamen met de provincies Utrecht, Noord-Holland, Zeeland, de omgevingsdiensten ODNZKG en RUD/Utrecht worden al onze voertuigen geleased. De leasemaatschappij biedt óók altijd de meest duurzame variant. De voertuigen voor ruw terrein rijden op fossiele brandstof, omdat er nog geen alternatief voor handen is. De dienstauto's van de bestuurders zijn al elektrisch.	2021 en verder	4
3	Gemeenten en provincies nemen, waar mogelijk, gezondheidsdoelen, in de vorm van emissie-eisen op in vergunningen voor bedrijven en relevante activiteiten. Ambitie daarbij is om zo snel mogelijk de inzet van oudere dieselveertuigen te beëindigen en schone alternatieven te stimuleren.	Zodra de mogelijkheden zijn verkend en door de provincie in beleid zijn vertaald, zal de OFGV dit verwerken in de vergunningverlening-strategie.	2024 en verder	2
4	Gemeenten en provincies nemen de gezondheidsdoelen uit het SLA akkoord mee in de uitwerking, uitvoering en toekomstige herijkingen van alle Regionale Mobiliteitsprogramma's.	Dit is gebeurd.	2019 en verder	5
5	Gemeenten, provincies en Rijk brengen de negatieve gezondheidseffecten van luchtemissies in kaart bij effectstudies voor projecten waarvan een mogelijk substantieel effect wordt verwacht.	Gezondheidseffecten van luchtemissies zijn al langer standaard onderdeel van milieu-effectstudies (onder andere Rondweg Flevoland Zuid). Provincies en gemeenten moeten in hun omgevingsvisies en omgevingsplannen specifiek aandacht besteden aan het realiseren van een gezonde leefomgeving. Luchtkwaliteit is een van de aspecten van een gezonde leefomgeving. Al in 2018 wordt luchtkwaliteit in de m.e.r.-toets meegenomen.	doorlopend	5

2. Themagroep Mobiele werktuigen

Voor mobiele werktuigen trekt Flevoland op met de andere provincies via het Provinciaal Contracten Buffet. Dit betekent dat de criteria voor luchtkwaliteit automatisch worden opgenomen in de aanbestedingsbestekken.

Overigens is er nieuwe EU-regelgeving in voorbereiding die voor voertuigen de emissie-eisen per 2025 (motorvoertuigen) en 2027 (vrachtverkeer) aanscherpt.

Het verlenen van omgevingsvergunningen voor de inzet van logistiek en voor mobiele werktuigen die gebruikt worden bij evenementen, groenbeheer, infra- en bouwwerken is (hoofdzakelijk) een gemeentelijke taak (tenzij het uiteraard provinciale infrastructuur betreft).

	Wat vraagt SLA van ons?	Hoe pakken we het op?	periode	SvZ
6	Gemeenten en provincies nemen vanaf 2021 emissie-eisen en criteria op die gericht zijn op het terugdringen van luchtvervuilende emissies in de aanbesteding van (bouw)projecten en andere aanbestedingen waaronder mobiele werktuigen. Partijen maken afspraken over de aanscherping van de eisen richting 2030 (Routekaart schoon en 0-emissie bouw materieel).	We pakken dit samen op met de andere provincies. We hebben eisen voor de inzet van mobiele werktuigen en materieel (vrachtwagens) opgenomen in ons moederbestek. Dit betekent dat ze op alle projecten van toepassing zijn. We volgen de ontwikkelingen van de SLA-themagroep Mobiele Werktuigen, die bezig is met het afronden van de ontwikkeling van de Routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB)	2022 en verder	2
7	Gemeenten en provincies streven ernaar om emissie-eisen in omgevingsvergunningen en milieuzones toe te passen ten behoeve van onder andere stedelijke gebieden voor mobiele werktuigen die worden ingezet voor de logistiek, evenementen, groenbeheer, infra- en bouwwerken, etc.	De provincie heeft eigen infra en terreinen in beheer, maar of deze maatregel op een effectieve manier van toepassing is voor provincies, wordt op dit moment nog verkend in de SLA-themagroep Mobiele Werktuigen. Indien haalbaar, gaan we dit opnemen in ons aanbestedingsbeleid.	2025 en verder	1

3. Themagroep Industrie

De vergunningverlening voor provinciale inrichtingen is uitbesteed aan de omgevingsdiensten OFGV en ODNZKG. Die hanteren al de Best Beschikbare Technieken (BBT) als

norm voor provinciale inrichtingen. Er zijn geen grote emissieregistratiebedrijven in de provincie. In de provincie Flevoland is er geen achterstand voor het actualiseren van de vergunningen. Er is een werkgroep aan de slag gegaan voor het actualiseren van een nieuwe

VTH-beleidskader waarin luchtkwaliteit als aandachtspunt wordt opgenomen. Via de SLA Themagroep Industrie is een bruikbaar format ontworpen.

	Wat vraagt SLA van ons?	Hoe pakken we het op?	periode	SvZ
8	In nieuwe of geactualiseerde vergunningen die vanaf 2021 worden afgegeven staan emissie-eisen die zo dicht mogelijk aan de onderkant van de BREF-range liggen (BREF: Best available REference documentS / BBT: Best Beschikbare Technieken). Dit uitgangspunt wordt verankerd in lokaal beleid (zoals de nota VTH en/of in de opdrachtverlening aan Omgevingsdiensten).	OFGV hanteert al de Best Beschikbare Technieken (BBT) voor provinciale inrichtingen. Dat is voor hen een continu proces. De beleidskaders in het uitvoeringsplan zijn in 2022 geëvalueerd en samen met de OFGV zijn de mogelijkheden om scherper te vergunnen en het toezicht te optimaliseren geïnventariseerd. OFGV volgt landelijke VTH-strategie. Zodra de mogelijkheden voor vergunnen aan onderkant BREF zijn verkend en door de provincie in beleid zijn vertaald, zal de OFGV dit verwerken in de VTH-strategie. Opstellen van het nieuwe beleidskader is opgestart. De aandachtspunten voor de SLA-maatregelen Industrie zullen worden meegenomen. Deze maatregel is gekoppeld aan maatregel 1 van de themagroep mobiliteit.	2022-2023	4
9	Provincies en gemeenten zetten zich in om scherp te vergunnen, hun vergunningenbestand tijdig te actualiseren en waar nodig toezicht te optimaliseren. Dit dient geborgd te worden in lokaal beleid, opdrachtverlening naar omgevingsdiensten en wordt gecontroleerd door actieve monitoring.	Het tijdig actualiseren van vergunningen is een wettelijke taak. De benodigde acties worden afgestemd met de onze opdrachtnemers.	2021 en verder	4
10	Gemeenten en provincies nemen maatregelen om, waar nodig en mogelijk, het toezicht en handhaving te versterken. Dit wordt geborgd in lokale plannen voor toezicht en handhaving.	OFGV heeft in 2021 de mogelijkheden om scherper te vergunnen en het toezicht te optimaliseren geïnventariseerd. De uitvoering is (nog) niet formeel opgenomen in de VTH-strategie. OFGV volgt landelijke handhavingsstrategie. In Flevoland wordt elk bedrijf ieder jaar bezocht en er zijn geen achterstanden. Vanaf 2023 voert OFGV Toezicht en Handhaving risicogericht en informatiegestuurd uit.	2020 en verder	4
11	Provincies en gemeenten zeggen toe de resultaten van de pilots industrie, bij positief resultaat, toe te passen in vergunningen voor de industrie. Het gaat hierbij om het vullen van de Gereedschapskist SLA voor het thema Industrie.	Er zijn twee pilots uitgevoerd en instrumenten ontwikkeld door de Themagroep Industrie. Onder andere een format voor invullen van het VTH-beleidskader voor de aandachtspunten SLA, het ontwikkelen van opleiding- en kennisplatform en ontwerpen van werkwijzen voor scherper vergunnen en handhaven, en ondersteunen van ondernemers op optimaal gebruik te maken van subsidies. OFGV en ODNZKG voeren de werkzaamheden uit volgens de geldende regelgeving. Waar mogelijk zullen de resultaten en werkwijzen van de pilots worden toegepast	2023 en verder	3

4. Themagroep Woningen en Houtstook

Bij de verbranding van hout in kachels, haarden en vuurkorven komt een mengsel aan schadelijke stoffen vrij. De samenstelling is afhankelijk van typen kachels, het gebruikte hout. Personen die daar gevoelig voor zijn, kunnen er ziek van worden.

Door de hoge energieprijzen is stoken op hout een gewild alternatief.

De provincie Flevoland zet zich in voor goede communicatie en voorlichting over de gevolgen van houtstook voor de luchtkwaliteit, zowel binnens- als buitenshuis.

Wat vraagt SLA van ons?		Hoe pakken we het op?	periode	SvZ
12	Gemeenten en provincies zetten actief in op de inzet van voorlichting over houtstook via hun eigen communicatiekanalen op basis van het landelijk ontwikkelde materiaal, onder andere door op hun website en social media-aandacht te geven aan de gezondheidsimpact van houtstook.	Provincie Flevoland heeft op haar website een aparte infopagina over Houtstook en een aparte pagina over Schone Lucht. De Provincie moedigt de Flevoland-gemeenten aan dat ook te doen. Provincie ondersteunt via ontwikkeling communicatie/informatie strategie schone Lucht (2024)	2021-2030	4
14	De Rijksoverheid actualiseert in samenwerking met geïnteresseerde gemeenten de toolkit Overlast van houtstook. Daarbij wordt onderzocht in hoeverre een onderbouwde gezondheidsschade kan worden meegenomen.	Provincie Flevoland moedigt inwoners en gemeenten actief aan om deel te nemen aan meetinitiatieven. Zie maatregel Citizen Science en Participatie.	2023-2024	3
15	Bij een succesvol ontwikkelde meetmethode door de Rijksoverheid voor het vaststellen van de lokale gezondheidsimpact van houtstook, kunnen gemeenten deze meetmethode toepassen bij de handhaving van overlast als gevolg van (onjuiste) toepassing van houtstook.	Provincie Flevoland verwijst op haar website naar het stookalert van het RIVM	2021	5

5. Themagroep Binnenvaart en Havens

De provincie beheert zelf geen havens in beheer, maar verpacht de grond aan ondernemers.

Flevokusthaven is voorzien van walstroom, waardoor er geen scheepsmotoren stationair hoeven te draaien op fossiele brandstof.

De Maritieme Service Haven (MSH) op Urk is een kade waar voor ondernemers ruimte is om scheepsbouw en aanverwante activiteiten te ontplooiën.

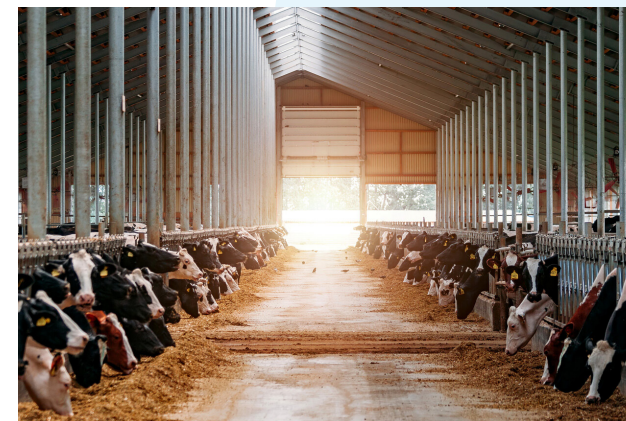

	Wat vraagt SLA van ons?	Hoe pakken we het op?	periode	SvZ
18	Waar walstroomvoorzieningen beschikbaar zijn, verplichten partijen binnen de grenzen van hun wettelijke mogelijkheden de scheepvaart hiervan gebruik te maken en verbieden zij het gebruik van generatoren/aggregaten. Partijen delen actief de ervaringen en best practices bij de toepassing hiervan.	Flevokust Haven heeft al walstroom. Maritieme Servicehaven is een scheepsbouw-/ handelskade. Krijgt wel walstroom (is al besloten). E.e.a. wordt opgenomen in de erfpachtovereenkomst(en).	2023-2024	4
21	Gemeenten, provincies en Rijk spreken af luchtemissies als belangrijk criterium te hanteren bij de aanbesteding van infrastructurele werkzaamheden (baggeren en onderhoud vaarwegen en havenbekkens), zodat aannemers die dergelijke projecten met lagere emissies realiseren een preferente positie kunnen krijgen.	De komende jaren wordt er onderhoud uitgevoerd aan een belangrijk deel van de oevers langs de provinciale vaarwegen. Dit is onderdeel van het Meerjarenprogramma Oevermaatregelen. Bij de aanbesteding is er aandacht voor emissies door gebruikte mobiele werktuigen.	2024 en verder	2

6. Themagroep Landbouw

In de themagroep landbouw binnen het SLA gaat het voornamelijk om emissie van stikstof en ammoniak bij veehouderijbedrijven (waarvan 3 provinciale inrichtingen). De andere veehouderijen en pluimveebedrijven vallen onder het bevoegd gezag van de gemeente.

Binnen het kader van de beleidsvisie Landbouw Meerdere Smaken werkt de provincie Flevoland samen met agrariërs aan verduurzaming van de landbouw in Flevoland. De provincie ondersteunt het plan van de sector om de fijnstof uitstoot te verminderen. Het plan is om bij OFGV extra capaciteit aan te trekken voor toezicht en handhaving emissiearme stallen en biologische veehouderij.

	Wat vraagt SLA van ons?	Hoe pakken we het op?	periode	SvZ
25	Gemeenten en provincies ondersteunen de realisatie van afspraken welke het Rijk sluit met verschillende landbouwsectoren over integrale brongerichte reductie van emissies t.b.v. beleid (aansluitend bij hotspotbenadering/ gebiedsaanpak van de commissies).	Integrale brongerichte emissiereductie zal waar mogelijk worden ingebed in het programma Landbouw Meerdere Smaken.	2025 en verder	1
26	De sector wil met een eigen plan komen voor reductie van fijn stof. Dat plan wordt (medio 2021) getoetst. Wanneer met dit plan de doelstelling niet gehaald kan worden, treden op basis van regelgeving emissie-eisen in werking. Gemeenten en provincies ondersteunen de realisatie van deze afspraken en passen de afspraken toe binnen hun eigen bevoegdheden.	Provincie Flevoland ondersteunt de realisatie van de sectorafspraken over fijnstof. Is overigens regulier werk.	2021 en verder	4
27	Gemeenten en provincies maken regionaal en lokaal mogelijk dat toezichthouders/handhavers de kennis m.b.t. effectiviteit van eisen aan emissiearme stallen tot zich kunnen nemen. Gemeenten en provincies maken daartoe afspraken met toezichthouders/handhavers over deelname aan en/ of organiseren (expert)bijeenkomsten of e-learnings.	Provincie Flevoland heeft aan OFGV extra middelen toegezegd om Toezicht en Handhaving te intensiveren. De vacature kan door tekort aan gekwalificeerd personeel op de arbeidsmarkt, niet worden ingevuld.	Nader te bepalen	1
29	Gemeenten en provincies passen de toekomstige wijziging van rijksregels over generieke emissie-eisen voor biologisch gehouden dieren op een juiste manier toe bij vergunningverlening en toezicht en handhaving.	Emissie-eisen biologische dierhouderij toepassen bij VTH. Is overigens regulier werk.	2023 en verder	4

7. Themagroep Inwoners en participatie

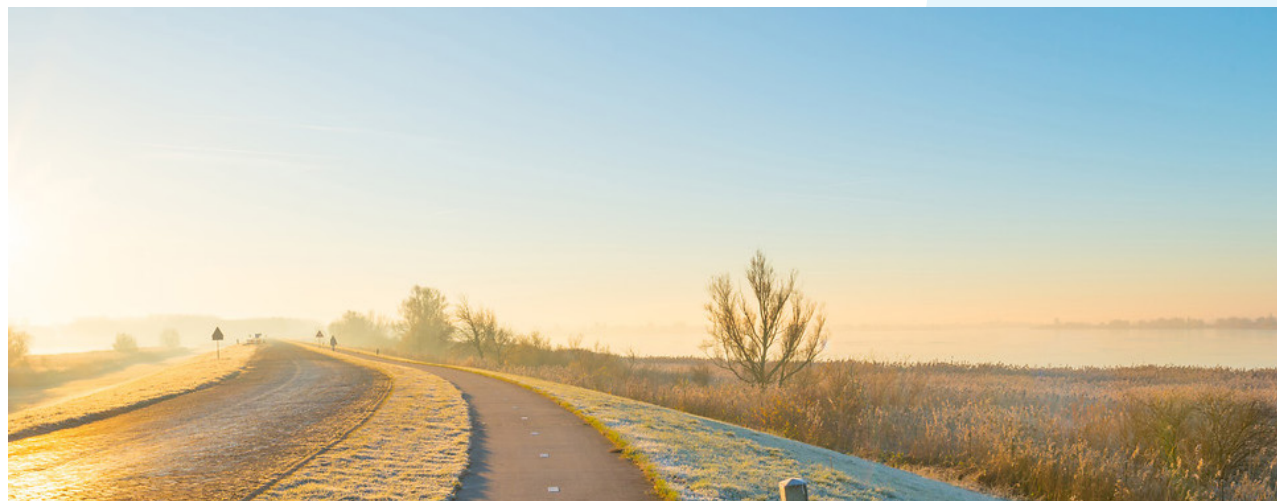
Betrekken van inwoners bij het thema schone lucht gebeurt, naast het geven van voorlichting en communicatie via een aparte webpagina, ook door middel van inwonersparticipatie bij diverse meetprojecten en evenementen. Participatie (en ook Citizen Science, oftewel burgerwetenschap) dragen aspecten aan als dialoog, kennisverwerving, bewustwording, handelingsperspectief, en uiteindelijk gedragsverandering. Daarin ligt een rol voor onderwijsinstellingen in de provincie.

Wat vraagt SLA van ons?		Hoe pakken we het op?	periode	SvZ
31	Rijk, gemeenten en provincies informeren inwoners en bedrijven actief over luchtkwaliteit en gezondheidseffecten, de maatregelen die zij nemen om gezondheidswinst te realiseren en de mogelijkheden voor citizen science (burgerwetenschapsprojecten).	De provincie zet hoog in op Participatie en Citizen Science. Dit doen we in eerste instantie in samenwerking met scholen binnen ons programma Talent Kleurt Flevoland. Daarnaast is een overeenkomst aangegaan met Natuur & Milieu Federatie Flevoland voor het betrekken van inwoners bij het project Samen Meten van het RIVM. Zie Aanvullende maatregelen 40 en 41.	2021-2030	4

8. Themagroep Algemene bepalingen

Naast de specifieke themagroepen binnen het SLA, zijn er algemene beleidsmatige en organisatorische taken die geborgd moeten worden om de uitvoering te laten slagen. De Algemene bepalingen betreffen de zaken die de deelnemers c.q. ondertekenaars van het SLA gezamenlijk en in overleg met elkaar regelen, en vervolgens borgen binnen de uitvoering in hun eigen organisatie.

	Wat vraagt SLA van ons?	Hoe pakken we het op?	periode	SvZ
32	Partijen stemmen de uitvoering van het Schone Lucht Akkoord, waaronder de pilots, nauw af met, en brengen deze waar mogelijk en wenselijk onder bij bestaande uitvoeringsstructuren, zoals bijvoorbeeld de regionale energiestrategieën, regionale mobiliteitsagenda's en programma Kringlooplandbouw.	De uitvoering van de SLA-maatregelen is gericht op een integrale aanpak en het met elkaar verbinden van diverse milieubeleidsthema's. Op sommige gebieden ligt dat minder voor de hand (bv RES), andere gebieden juist meer (bv VTH, kringlooplandbouw, mobiliteit). Wel is opgenomen dat er voor de zes gemeenten door de OFGV een toezichtstrategie wordt vastgesteld m.b.t. verplichte energiebesparingsmaatregelen. De provincie heeft dat overigens al gedaan voor de provinciale inrichtingen. Voor bedrijven geldt, dat alle energiebesparende maatregelen die binnen 5 jaar kunnen worden terugverdiend, moeten worden genomen.	2021 en verder	4
35	Partijen implementeren de doelen en ambities zoals benoemd in artikel 1 uit het Schone Lucht Akkoord, binnen de eigen taken- en bevoegdheden, zo snel mogelijk in hun omgevingsvisies, -plannen en/of -programma's en voor zover mogelijk in andere beleidsinstrumenten.	Provinciale Staten hebben in 2022 besloten de Omgevingsvisie (2017) te actualiseren. In die actualisatie en de daaruit voortkomende documenten zal 'schone lucht' een plek krijgen.	2024-2025	2
36	Rijk, gemeenten en provincies betrekken inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven bij de uitwerking en herijking van de voor hen relevante maatregelen van het Schone Lucht Akkoord.	Wij betrekken inwoners en bedrijven via de reguliere contacten die wij hebben en leggen ook nieuwe contacten.	2023 en verder	2

9. Themagroep Internationaal luchtbeleid

Het is (vooralsnog) niet de verwachting dat de focus van het SLA – het verlagen van de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen naar het niveau van de WHO-advieswaarden 2005 in het jaar 2030 – zal wijzigen.

Op Europees niveau ligt de huidige luchtkwaliteitsregelgeving onder het vergrootglas. Het streven is in 2030 een tussendoel te bereiken om vervolgens in 2050 op de nullijn te zitten – een niveau dat ligt op het niveau van de WHO-advieswaarden van 2021. Als de voorstellen door het Europees Parlement worden goedgekeurd, worden de streefwaarden van het SLA mogelijk wettelijke (verplichte) grenswaarden.

Maar zover is het nog niet. Wijzigen van de SLA-doelstelling kan alleen als de deelnemers daarmee akkoord gaan. Verwacht wordt dat als de wet er eenmaal door is, dat geen moeilijk besluit zal zijn.

	Wat vraagt SLA van ons?	Hoe pakken we het op?	periode	SvZ
37	Gemeenten, provincies en rijk streven, binnen hun mogelijkheden en hun eigen netwerken, naar ambitieus internationaal luchtbeleid gericht op aanscherping van de Richtlijn luchtkwaliteit en met name t.a.v. fijnstof partikels van 2,5 micrometer (PM 2,5).	Provincie Flevoland brengt haar standpunt in via IPO	Nader te bepalen	1
38	Gemeenten, provincies en rijk verkennen de mogelijkheden om effectiever gebruik te maken van internationale regelingen en innovatiefondsen voor het versneld terugdringen van de emissies en ter ondersteuning van effectief luchtbeleid.	Provincie Flevoland brengt haar standpunt in via IPO	Nader te bepalen	1

10. Aanvullend maatregelenpakket Flevoland

Flevoland toont extra ambitie met het uitvoeren van de volgende 7 aanvullende maatregelen, die een directe of indirecte relatie hebben met het SLA.

Het merendeel van deze maatregelen richten zich op het actief betrekken van inwoners, bedrijven en instellingen bij het thema Schone Lucht.

	themagroep	Wat doen we extra?	Hoe pakken we het op?	periode	SvZ
39	Citizen science en participatie	De provincie Flevoland organiseert samen met Almere een SLA-congres op de Floriade'22.	De Provincie Flevoland is intensief betrokken geweest bij de gehele opzet van het congres. De opzet en uitwerking is overgenomen door de SLA-organisatie, als voorbeeld voor andere gemeenten/provincies.	2022	5
40	Citizen science en participatie	Provincie Flevoland betreft scholieren binnen het provinciaal programma Talent Kleurt Flevoland bij het meten aan de luchtkwaliteit. Het studentenonderzoek maakt deel uit van het curriculum van de Flevolandse Technasia. De onderzoeken gebeuren i.s.m. het RIVM (website samenmeten.nl).	De scholieren zetten de meters zelf in elkaar en voeren in groepjes meetonderzoek uit. Op deze manier worden jongeren bewustgemaakt van het belang van schone lucht voor hun gezondheid en hopelijk houdt het ze ook af van het roken. De provincie wil ook andere scholen aanmoedigen een sensor bij de school op te hangen.	2022 en verder	4
41	Citizen science en participatie	Provincie Flevoland betreft inwoners bij het meten aan de luchtkwaliteit. De meetlocaties zijn te volgen op de Samen Meten-website van het RIVM.	De provincie Flevoland start in 2023 samen met NMFF een project om inwoners (en bedrijven en instellingen) fijnstof te laten meten door een sensor in hun tuin (aan hun gebouw) op te hangen. Ook medewerkers van de provinciale organisatie worden hierbij betrokken.	2023-2024	3
42	Citizen science en participatie	Gedeputeerde Staten van Flevoland leggen het uitvoeringsprogramma voor e-consultatie voor aan de Flevolandse inwoners, bedrijven en instellingen.	Inwoners kunnen via e-consultatie hun mening geven over invulling c.q. herijking van het meerjarenprogramma. Dit doen we voor versterking van de regionale/lokale democratie en participatie, en actieve bewustmaking over belang van schone lucht.	2023 en verder	2
43	Monitoring	Flevoland heeft besloten om aan de westflank van de provincie een extra meetstation te plaatsen dat onderdeel wordt van het Landelijk Meetnet luchtkwaliteit van het RIVM. Dit project wordt uitgevoerd in samenwerking met GGD Amsterdam en de gemeente Almere.	Hiervoor is een projectplan opgesteld, en is samenwerking met de GGD-Amsterdam en de gemeente Almere gezocht en zijn de daarvoor benodigde middelen beschikbaar gesteld. Er is ook SPUK-subsidie toegekend Het meetstation wordt gerealiseerd nabij het technasium Helen Parkhurst in Almere. De uitvoering wordt uitbesteed aan de GGD-Amsterdam.	2022-2024	3
44	Binnenvaart en havens	Flevoland neemt het initiatief voor het beëindigen van het 'varend ontgassen' door binnenvaart tankerscheperen. Doel is ongecontroleerd ontgassen van VOS (Vluchtige Organische Stoffen) op rijks- en provinciale vaarwegen te beëindigen door het ontwikkelen van een basisinfrastructuur van dampverwerkingsinstallaties en het versterken van handhaving en toezicht.	In de Stuurgroep Varend Ontgassen trekt de provincie samen op met het rijk (IL&T en RWS), provincies langs de vaarroutes, IPO en het bedrijfsleven. De Gedeputeerde Milieu is voorzitter van de stuurgroep.	2021-2024	4
45	Overig	Provincie Flevoland pakt de regie op voor regionale samenwerking voor het thema Luchtkwaliteit. Provincie Flevoland moedigt Flevoland-gemeenten aan zich aan te sluiten bij SLA. De gemeente Zeewolde heeft zich begin 2022 aangesloten bij het SLA. (Almere al op 13-1-2021). Lelystad, Urk, Dronten, Noordoostpolder nog niet.	De provincie onderzoekt de mogelijkheid voor het vormen van een Regionale SLA-Agenda Flevoland, zodat gemeenten die onvoldoende capaciteit en middelen hebben via een partieel lidmaatschap kunnen deelnemen. Provincie heeft in 2022 hierover gesprekken gevoerd met gemeenten en RWS. In 2023 wordt dit initiatief weer opgepakt.	2022 en verder	2

Bijlage 2: Actielijst uitvoering

Hieronder staat een overzicht met projecten en maatregelen die we al (sommige zelfs vóór 2020) hebben opgestart en of blijven uitvoeren (laatste drie kolommen).

In de gearceerde kolommen staan de maatregelen die we in 2023 en 2024 willen uitvoeren.

In de kolom 2025 staat aangegeven welke acties we naar verwachting pas vanaf 2025 kunnen oppakken.

Aan het eind van 2024 doen we een evaluatie. Deze kan aanleiding geven het uitvoeringsprogramma voor de periode 2025-2030 bij te stellen.

maatregel	start uitvoering vanaf			opgepakt		
	2023	2024	2025	vóór 2020	in 2021	in 2022
1 Gezondheid meenemen in Regionaal Mobiliteitsplan				ja		
2 Landelijke aanbestedingscriteria voor vergroenen eigen voertuigen					ja	
4 Gezondheidsdoelen in Regionale Mobiliteitsprogramma's				ja		
5 Gezondheidseffecten van luchtemissies in m.e.r.-studies				ja		
6 Reductie luchtemissies (bouw)projecten door mobiele werktuigen						ja
7 Emissie-eisen in omgevingsvergunningen voor mobiele werktuigen en milieuzones			ja			
8 Emissie-eisen in VTH-beleidskader onderkant BREF's/BBT						ja
9 Scherp vergunnen, op tijd actualiseren, toezicht optimaliseren					ja	
10 Toezicht en handhaving versterken				ja		
11 Toepassen van inzichten samenwerking SLA-Industrie	ja					
12 Voorlichting over houtstook					ja	
14 Inwoners en gemeenten aanmoedigen deel te nemen aan burgermeetinitiatieven	ja					
15 Communicatie over Stookalert					ja	
18 Walstroomvoorzieningen scheepvaart	ja					
19 Luchtemissie als criteria aanbestedingen infrastructurele havenprojecten		ja				
25 Integrale brongerichte emissiereductie Landbouw Meerder Smaken			ja			
26 Sectorafspraken fijnstof					ja	
27 Kennisontwikkeling toezichthouders emissiearme stallen			ja			
29 Emissie-eisen biologische dierhouderij toepassen	ja					
31 Inwoners participatie en Citizen Science					ja	
32 Uitvoering SLA gericht op integrale aanpak					ja	
35 Doelen en ambities SLA in omgevingsvisie, -plannen en -programma's		ja				
36 Betrekken inwoners maatschappelijke organisaties bij herijking SLA-programma	ja					
37 Aanscherping van de Europese Richtlijn luchtkwaliteit en met name voor ultra fijnstof (< 0,1 micrometer)			ja			
38 Versneld terugdringen van de emissies en ondersteuning van effectief luchtbeleid			ja			
39 SLA-congres Floriade						ja
40 Scholieren betrekken bij meten luchtkwaliteit						ja
41 Inwoners en maatschappelijke organisatie betrekken bij meten luchtkwaliteit	ja					
42 E-consultatie uitvoeringsprogramma	ja					
43 Monitoring Landelijk Meetnet extra meetstation in Flevoland						ja
44 Initiatiefnemers beëindigen Varend Ontgassen binnenvaart					ja	
45 Regionale SLA-Agenda Flevoland						ja